

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Guðlaug B. Ólafsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Jón Magnússon.

Fyrir er tekið **mál nr. 102/2011**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 9. desember 2011, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 5. desember 2011. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. desember 2011, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi, dagsettu 22. desember 2011. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 28. desember 2011, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá lögmanni sóknaraðila með bréfi dagsettu 16. janúar 2012. Frekari athugasemdir bárust með tölvupósti, dagsettum 17. janúar 2012.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 24. febrúar og 2. mars 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 26. júlí 2007 gerði sóknaraðili lánsúmsókn hjá varnaraðila. Lánsupphæðin var kr. 1.250.000 og átti að skiptast í erlendri mynt 50% CHF og 50% JPY, eða ISK 625.000 á hvorn gjaldmiðil. Lánsfjárhæð var því CHF 12.662 miðað við Libor 2,72917, samtals vextir voru 5,4791 og viðmiðunargengi var 49,36, og JPY 1.256.281, miðað við Libor 0,78313, samtals vextir voru 3,53313 og viðmiðunargengi var 0,4975. Lánið skyldi leggjast inn á reikning X og skuldfærast af reikningi Y. Þá var tekið fram að lántaki hefði leitað sér ráðgjafar og gerði sér grein fyrir þeim áhrifum sem þróun gengis og vaxta gæti haft á höfuðstól og greiðslubyrði.

Þann 26. júlí 2007 var skuldabréf í erlendum gjaldmiðlum, tryggt með sjálfskuldarábyrgð, gefið út af sóknaraðila. Sóknaraðili viðurkenndi að skulda varnaraðila eftirfarandi erlendar fjárhæðir eða jafngildi þeirra í öðrum myntum eða mynteiningum, sem birtar væru í almennri gengistöflu varnaraðila eða í íslenskum krónum: CHF 12.662 og JPY 1.256.281, jafnvirði í íslenskum krónum 1.250.000. Á skuldabréfinu kom fram að ráðstöfun lánsins væri á reikning X og það skuldfærðist af reikningi Y. Á skuldabréfinu var gert ráð fyrir að hægt væri að hafa sjálfskuldarábyrgð á láninu en enginn sjálfskuldarábyrgðaraðili var tilgreindur á

skuldabréfinu. Þó skrifaði einhver undir sem sjálfskuldarábyrgðaraðili, undirskriftin gæti verið „f.h. Rafal ehf. Kristján Sigurðsson“.

Í 8. gr. skilmála skuldabréfsins var gert ráð fyrir myntbreytingu þess. Þar kom m.a. fram að við myntbreytingu skyldi við umreikning yfir í aðrar myntir taka mið af kaup- og sölugengi samkvæmt síðustu almennu gengisskráningu varnaraðila á íslensku krónunni miðað við þá mynt/þær myntir sem myntbreytingin tæki til, tveimur virkum bankadögum fyrir myntbreytinguna, nema um annað væri sérstaklega samið. Þá kom fram í 10. gr. að yrðu vanskil á greiðslu afborgana eða vaxta af skuldabréfinu eða aðrar vanefndir væri heimilt að fella alla skuldina í gjalddaga fyrirvaralaust og án uppsagnar. Sama gildi ef bú útgefanda/ábyrgðarmanns yrði tekið til gjaldþrotaskipta eða hann leitaði nauðasamninga. Lánveitanda væri heimilt að umreikna skuldina í íslenskar krónur í lok gjaldfellingardags miðað við skráð sölugengi varnaraðila á þeim myntum sem skuldin samanstæði af.

Ein skilmálabreyting, dags. 6. febrúar 2009 og tveir viðaukar, dags. 9. október 2009 og 22. október 2010, hafa verið gerðir við skuldabréfið.

Á skjali, dags. 27. júlí 2007, sem ber heitið lánveiting kom fram að til útborgunar í JPY væru 1.224.874, að andvirði ISK 634.484, og andvirðið yrði fært inn á reikning sóknaraðila. Á öðru skjali, dags. 27. júlí 2007, sem ber heitið lánveiting, kom fram að til útborgunar í CHF væru 12.271,10 að andvirði ISK 623.496 og að andvirðið yrði fært inn á reikning sóknaraðila.

Samkvæmt greiðsluáætlun, fylgiskjali með láni nr. Z, dagsettri 26. júlí 2007 var höfuðstóll lánsins 1.250.000 og útborguð fjárhæð kr. 1.215.950. Heildarlántökukostnaður var kr. 341.683 og heildarupphæð til greiðslu var kr. 1.557.633. Þá voru sundurliðaðar greiðslur á greiðsluáætlun tilgreindar í ISK.

Samkvæmt greiðslufirliti í ISK frá tímabilinu 4. júní 2004 til 13. júlí 2011, þar sem fyrsta færslan er þó þann 5. október 2007 eru útborganir lánsins í íslenskum krónum.

Þann 2. ágúst 2011 svaraði umboðsmaður skuldara fyrirspurn sóknaraðila um endurútreikning láns sóknaraðila nr. Z á þá leið að miðað við þau gögn sem umboðsmaður skuldara hefði undir höndum væri skuldbindingin tengd við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögumætum hætti og að það bæri að endurreikna skv. 18. gr. laga nr. 38/2001 og dómaframkvæmd Hæstaréttar varðandi gengistryggð lán. Þann 12. september 2011 hafnaði varnaraðili því að endurreikna lán sóknaraðila.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 5. desember 2011.

III.

Umkvörtunarefni.

Á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar fyllti sóknaraðili ekki út í reiti fyrir kröfu og rökstuðning fyrir kvörtun. Sóknaraðili fyllti hins vegar út í reit um kvörtun. Þar kom fram að það væri mat sóknaraðila að skuldabréf í erlendum gjaldmiðlum væri tengt við gengi erlendra gjaldmiðla með ólögumætum hætti og bæri að endurreikna það skv. 18. gr. laga nr. 38/2001 og dómaframkvæmd Hæstaréttar varðandi gengistryggð lán. Ennfremur hefði umboðsmaður skuldara staðfest það með bréfi, dagsettu 2. ágúst 2011.

Í svari lögmanns sóknaraðila, dags. 16. janúar 2012, eftir að varnaraðili hafði skilað athugasemdum sínum kom fram að sóknaraðili krefðist þess að varnaraðila yrði gert skylt að endurreikna framangreint lán sóknaraðila.

Lögmaður sóknaraðila vísar meðal annars til dóma Hæstaréttar í málum nr. 603/2010, 604/2010 og 155/2011.

Bendir lögmaður sóknaraðila á að í máli því sem nú sé til úrlausnar liggi í fyrsta lagi fyrir lánsúmsókn dags. 26. júlí 2007, þar sem skýrt komi fram að sótt sé um lán í íslenskum krónum að fjárhæð kr. 1.250.000. Tekið sé sérstaklega fram að lánið skuli greitt út í íslenskum krónum á tiltekinn hlaupareikning og jafnframt að lánið skuli endurgreitt í íslenskum krónum af íslenskum hlaupareikningi. Þá sé einnig tiltekið sérstaklega í forprentaðri yfirlýsingu að sóknaraðili „geri sér grein fyrir þeim áhrifum sem þróun gengis og vaxta geti haft á höfuðstól og greiðslubyrði“. Af þessari yfirlýsingu verði ekki annað ráðið en að bankinn sjálfur hafi skilgreint höfuðstól lánsins í íslenskum krónum, enda vandséð hvaða áhrif þróun gengis hafi á höfuðstól sem raunverulega sé í erlendri mynt. Á lánsúmsókninni sé svo einnig tiltekið að 50% lánsins skuli bundin gengi JPY og 50% gengi CHF, þ.e. kr. 625.000 skuli bundnar gengi hvorrar myntar um sig.

Vísar lögmaður sóknaraðila til þess að greiðsluáætlun vegna lánsins sé einungis gerð í íslenskum krónum og þar sé hvergi tilgreind erlend mynt.

Þá bendir lögmaður sóknaraðila á að í skuldabréfinu sjálfu sé tiltekið að lánið sé greitt út í íslenskum krónum og skuli endurgreiðast í krónum, enda séu þar tilgreindir sömu krónureikningar til útgreiðslu og afborgunar og í lánsúmsókninni. Lánsfjárhæðin sé tilgreind í krónum að „jafnvirði“.

Bendir lögmaður sóknaraðila á að hið eina sem geri það bréf sem hér um ræði öðruvísi en í þeim Hæstaréttarmálum sem að framan séu rakin, sé sú staðreynd að varnaraðili, hafði fest grunnvísitölu gengistryggingarinnar bæði á lánsúmsókn og skuldabréfið sjálft, miðað við undirskriftardaginn, í stað þess að miða við útgreiðsludag lánsins. Því megi segja að „búningur gengistryggingarinnar“ hafi verið eilítið öðruvísi útfærður en þar um ræddi. Augljóst sé þó að um gengistryggingu sé að ræða í skilningi laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Vísar lögmaður sóknaraðila til þess að í skuldabréfinu komi fram að útgefandi viðurkenni að skulda bankanum „eftirfarandi erlendar fjárhæðir eða jafngildi þeirra í öðrum erlendum myntum eða mynteiningum, sem birtar séu í almennri gengistöflu FF eða í íslenskum krónum.“ Þá sé í 3. og 4. gr. skuldabréfsins beinlínis við það miðað að höfuðstóll lánsins sé í krónum, enda sé þar talað um að slíkir lánshlutar skuli bera REIBOR vexti. Í 8. gr. sé svo fjallað um myntbreytingu en þar sé greinilega gert ráð fyrir að hægt sé að velja aðrar myntir til gengistryggingar síðar á lánstímanum.

Mótmælir lögmaður sóknaraðila því sérstaklega að í dómum Hæstaréttar í málum nr. 520/2011, 551/2011 og 552/2011 felist önnur efnisleg afstaða en þar komi fram, en málin séu útivistarmál þar sem enginn mætti til að gæta hagsmuna lánþeganna. Í raun snúist úrlausnir réttarins í þeim málum ekki um annað, en að slá því föstu að við þær tilteknu aðstæður, að þar sem form samninganna væru að einhverju leyti frábrugðin þeim málum sem þegar hafi verið dæmt í, væru þau mál ekki fordæmi við úrlausn þeirra.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili telur sér ekki skylt að endurreikna lán sóknaraðila þar sem um sé að ræða lánsform sem ekki sé sambærilegt þeim lánum sem Hæstiréttur hafi dæmt ólöglega gengistryggð. Nægi í þeim efnum að benda á dóm Hæstaréttar í máli nr. 520/2011. Þar hafi verið komist að þeirri niðurstöðu að fyrri dómur réttarins hefðu ekki fordæmisgildi gagnvart tilteknum erlendum lánum, sem veitt hafi verið á grundvelli sama skuldabréfaforms og hér um ræði, þar sem hin erlenda lánsfjárhæð var tiltekin sérstaklega. Einnig megi í þessu sambandi vísa til dóma Hæstaréttar í málum nr. 551/2011 og 552/2011.

Varnaraðili vísar til þess að á skuldabréfi sjáist að fjárhæð skuldbindingarinnar sé tilgreind í erlendum myntum, eða CHF 12.665 og JPY 1.256.281. Ennfremur komi fjárhæðir lánsins fram í erlendum myntum á lánsútsókn skuldabréfsins.

V.

Niðurstaða.

Á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar tilgreindi sóknaraðili ekki hvaða kröfur hann hefði uppi í málinu. Lesa mátti þó út úr texta í reit fyrir kvörtun á eyðublaðinu hvaða kröfur hann gerði. Því verður málinu ekki vísað frá á þeim grundvelli, enda svaraði varnaraðili kvörtun sóknaraðila efnislega og krafðist þess ekki að málinu yrði vísað frá. Verður byggt á því að sóknaraðili krefjist þess að kveðið verði á um skyldu varnaraðila til að endurútreikna skuldabréf, dags. 26. júlí 2007 á grundvelli 18. gr. laga nr. 38/2001 og dómaframkvæmdar Hæstaréttar varðandi gengistryggð lán.

Fyrst ber að líta til þess hvort skuldabréf, dags. 26. júlí 2007, teljist lán í erlendri mynt eða íslenskt lán bundið gengi erlendra gjaldmiðla. Með dómum Hæstaréttar í málum nr. 92/2010, 153/2010, 603/2010, 604/2010, 30/2011, 31/2011 og 155/2011 var skorið úr ágreiningi lánveitenda og lántaka, sem laut að því hvort skuldbinding lántaka gagnvart lánveitanda væri ákveðin í íslenskum krónum eða erlendum myntum. Niðurstaðan var sú að um væri að ræða lán í íslenskum krónum og að tenging höfuðstóls skuldabréfanna við gengi erlendra gjaldmiðla hefði verið ólögmæt.

Í málum nr. 92/2010 og 153/2010 bar samningur aðilanna með sér að hann var um lán í íslenskum krónum, en fjárhæðin sem ákveðin var í krónum var bundin við gengi tveggja erlendra mynta í greindum hlutföllum. Kaupverð bifreiðarinnar, sem samningurinn snerist um var einnig í íslenskum krónum og mánaðarlegar greiðslur í sama gjaldmiðli. Í skilmálum samningsins kom fram að íslensk fjárhæð hverrar afborgunar ætti að breytast eftir gengi á þeim erlendu myntum sem mið var tekið af og þá kom fram að samningurinn væri gengistryggður.

Í málum nr. 603/2010 og 604/2010 var lánsfjárhæðin ákveðin í íslenskum krónum og hana bar að endurgreiða í sama gjaldmiðli. Lánið var bundið sölugengi Seðlabanka Íslands á tilgreindum myntum sem talið var benda til þess að það væri í íslenskum krónum enda væri engin þörf á að kveða á um gengistryggingu ef lán væri í raun í erlendri mynt.

Í málum nr. 30/2011 og 31/2011 var tekið fram að fjárhæð lánsins væri skýrt tilgreind í íslenskum krónum og fjárhæð hinna erlendu gjaldmiðla kæmi hvergi fram í samningnum. Þá kom skýrt fram í beiðni um útborgun lánsins og kaupnotu að lánsfjárhæðin var greidd út í íslenskum krónum. Þá var ekki annað ráðið en að greiða hafi átt afborganir og vexti í íslenskum krónum.

Í máli nr. 155/2011 var tekið fram að eina tilgreining í samningnum á fjárhæð lánsins væri í íslenskum krónum, en hvergi var getið um fjárhæð skuldarinnar í hinum

erlendu gjaldmiðlum, heldur aðeins hlutföll og viðmiðun við virði íslensku krónunnar. Þá kom glögg fram í grein 4.1. í samningnum að hinir erlendu gjaldmiðlar voru til viðmiðunar um höfuðstól skuldarinnar. Þá var tekið fram að báðir samningsaðilar efndu meginskyldur sínar samkvæmt lánessamningnum með greiðslum í íslenskum krónum.

Í dómum Hæstaréttar í málum nr. 520/2011, 551/2011 og 552/2011 er því hafnað að með vísan til þessara fordæma réttarins beri að vísa frá án kröfu, málum sem reist eru á skuldabréfum, með annars konar ákvæðum en þau skuldabréf sem talin voru fela í sér ólöglega bindingu skuldar í íslenskum krónum við erlendar myntir, enda sé skuldbinding í erlendum myntum í sjálfu sér ekki ólöglegt. Tiltekur Hæstiréttur sérstaklega að „af orðlagi ákvæðanna og lögskýringargögnum verður ráðið að við úrlausn á því, hvort um sé að ræða skuldbindingu í íslenskum krónum eða erlendum gjaldmiðli eða gjaldmiðlum, verði fyrst og fremst að líta til forms og meginefnis þeirra gerninga sem liggja til grundvallar skuldbindingunni. Í því sambandi skiptir einkum máli hvernig sjálf skuldbindingin er tilgreind í þeim.”

Í máli því sem nú er um rætt var fjárhæð lánsins tilgreind í CHF 12.662 og JPY 1.256.281 eða jafnvirði í íslenskum krónum 1.250.000. Af skuldabréfi aðila verður því ekki ótvírætt ráðið hvort aðilar hafi samið um skuld í erlendum gjaldmiðlum eða í íslenskum krónum og þá gengistryggða miðað við gengi íslenskrar krónu gagnvart erlendum gjaldmiðlum. Heiti skuldabréfsins eitt og sér gefur hið fyrra til kynna, en þó verður ekki séð hvaða þýðingu það hafi að tilgreina fjárhæð skuldabréfsins bæði í erlendum gjaldmiðlum og íslenskri krónu. Líta verður til annarra atriða til að fá úr þessu skorið.

Tilgreining bréfsins um ráðstöfunarreikning bendir til þess að láninu hafi átt að ráðstafa í íslenskum krónum inn á tékkareikning skuldara og lögð hafa verið fram gögn sem sýna að lánið var greitt út í íslenskum krónum. Tilgreining skuldabréfsins á skuldfærslureikningi ber einnig með sér að endurgreiðsla afborgana hafi átt að fara fram í íslenskum krónum. Í málinu liggur fyrir greiðslufirlit í ISK sem sýnir að sóknaraðili hefur endurgreitt lánið í íslenskum krónum. Þá er einnig til þess að líta að í greiðsluáætlun er ekki minnst á erlenda gjaldmiðla, heldur er höfuðstóll tilgreindur í íslenskum krónum. Tilhögun á útgreiðslu og endurgreiðslu afborgana lánsins benda til þess að lánið hafi verið í íslenskum krónum, bundið við gengi japansks jens og svissnesks franka. Báðir samningsaðilar virðast því hafa efnt meginskyldur sínar samkvæmt lánessamningnum með greiðslum í íslenskum krónum. Er það fyrirkomulag í samræmi við það sem virðist hafa verið ætlan samningsaðila frá upphafi, sbr. það orðalag á lánsútsókn að umsækjandi geri sér grein fyrir þeim áhrifum sem þróun gengis og vaxta geti haft á höfuðstól og greiðslubyrði lánsins, ef ekki er um að ræða lán í íslenskum krónum tengt gengi erlendra gjaldmiðla.

Samkvæmt stöðluðum skilmálum skuldabréfsins gat lánveitandi „leyft færslu skuldarinnar yfir á aðra gjaldmiðla og/eða breytt skiptingu á milli þeirra“. Við slíkan umreikning skyldi miðað við „síðustu almennu gengisskráningu FF á íslensku krónunni miðað við þá mynt/þær myntir“ Að teknu tilliti til fyrirkomulags aðila á endurgreiðslum afborgana hafði lánveitandi heimild til að óska breytinga á gengisviðmiði skuldabréfsins. Að sama skapi hafði lánveitandi heimild til að „umreikna“ skuld lánveitanda í íslenskar krónur við vanefndir skuldara, þannig að skuldin í íslenskum krónum væri eftirleiðis ekki háð gengi erlendra gjaldmiðla.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að umrætt lán hafi verið í íslenskum krónum, tengt gengi erlendra gjaldmiðla. Með vísan í áður nefnda dóma Hæstaréttar

verður að telja gengistryggingu skuldabréfsins ólögmdæta og ber varnaraðila því að endurreikna lánið, sbr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðila, F, ber að endurreikna skuldabréf sóknaraðila, M, dags. 26. júlí 2007 á grundvelli 18. gr. laga nr. 38/2001 og dómaframkvæmdar Hæstaréttar varðandi gengistryggð lán.

Reykjavík, 2. mars 2012

Haukur Guðmundsson

Guðlaug B. Ólafsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jón Magnússon

Ár 2012, föstudaginn 16. mars, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.